

રમાસુંદરી.

નાટકનાં ગાયનો.

અભીમાન જન જે કરે,
જુરે મોતે નિશ્ચય મરે.

લખનાર.

ખીમજી વિ. લાલજી મોનાણી.

કચ્છ અંજલ નિવાસી.

સર્વ હક્ક સ્વાધિન છે.

સવત ૧૯૬૫

ઇ. સ. ૧૯૦૬

મદ્ય જે આના.

શ્રી “સત્ય વિજય” પ્રેસ શા. ગીરધરલાલ
હકમચંદ છાપુ.

આ પુસ્તક કાયદાપુર્વક રજીસ્ટર કરાવેલું છે, ધણીની
રજા શિવાય લખવું કે છપાવવું નહિ.

* આ નાટકના તમામ હક્ક વેચવાના છે, લખનારને
રૂબરૂ મળે અથવા પત્ર લખી પુછાવે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય ૨૬૪૩

ગુજરાતી કાવ્યના સર્વજ્ઞોર્ણના અન્ય પુસ્તકો.

૧ મહનમંજરી દ્વિલક્ષ કહાણી (થોડીજ નકલો છે.)	૧ ૦-૨-૦
૨ રમાસુંદરી નાટકના ગાયનો	૦-૨-૦
૩ રમાસુંદરી નાટક ભાશણ સહિત (હવે પછી)	૦-૧૦-૦
૪ સરયુષા ॥ નવલકથા (છપાય છે)	૦-૫-૦

ખીમજી લાલજી મોનાણી.

સુ. કચ્છ અંગર.

આજ માસની આખેરીએ બહાર પડે. છપાય છે નામ નોંધાવે.

૧ દેશરીસિંહ રમણસુંદરી અનામાની લ'પટનરત્ન નીત્ર અક પહેલા નંબરની નવલકથા છે. અગાઉ આદરે પાસે રા. ૦૧ (સર્વ કાર્મની થશે)

૨ રસિક નવલકથાઓ આમાં મનહર મોતી, સ્વચ્છંદામણી, માલતી, રંભા, મગન અને મોતી, વગેરે પચ્ચીશ જુદી તનંદની કથાઓ છે રા. ૦૧ નામ નોંધાવે.

રા. ઇંદરજી તારાચંદ પદમાણી.

કચ્છ અંગર.

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गुजराती कॉपीराइट विभाग]

अनुक्रमांक २९५३

वर्गीक

पुस्तकनुं नाम २भा. २३. १२१ म. १२३७।
३११२४७।

विषय ६-१२-९

બે બોલ.

નાટકના પુસ્તકોમાં પ્રસ્તાવના લખવાની કાંઈ જરૂર નથી, પણ
આપણે અગત્યના ખુલાશા અત્રે લખવાની જરૂર છે.

૧. આ નાટક મેં પ્રથમજ લખ્યું છે, તેમ મારો કાંઈ પીંગલ સંબંધી
પરવારના પુત્ર નથી. નાટકના ગાયનો વગેરેમાં કાંઈ બહુ
દશે વાંચકે જુદે તે માફ કરશે એવી આશા છે.

૨. કેટલાક કામ પ્રસંગે આ નાટકના મૂક સુધાર્યા નથી.

૩. આ નાટકમાં બહુ નુક સંબંધી સુધારવાની જે અમને લગામણુ
કરશે તેનો અત્યંત આભાર માનીશું.

૪. આ નાટક બાર માસની લાંબી મુદતે તૈયાર થયું છે, કારણ કે
જરૂરસર સમય ન હોવાથી મહીને પંદર દીવશે, ગાયનો લખાતા તેથી
લાંબી મુદતે તૈયાર થયું છે.

૫. નાટક લખવાનો એ જરૂરો કાંઈ મુશ્કેલી ન હતો, પણ મારા કેટલાક
મિત્રોની લગામણુથી બહાર પાડવામાં આવ્યું છે.

એજ વિનંતી.

લખનાર.

તા. ૧૬ જુન ૧૯૦૬

સંવત ૧૯૬૫

ખીમજી લાલજી મોનાલી.

કચ્છ અંગાર.

“રમાસુંદરી” નાટ્ય પ્રયોગનો ટુંકસાર.

અંક પહેલો.

પ્રવેશ ૧ ભો—જંગલમાં દેશવટે નીકળેલા પ્રતાપપુરના યુવ-
રાજ કીશોરસિંહનો પોતાની સ્થિતિ વિશે અકેશોગ. ગદસ અંદ્રપુરની
રાજકુવરી ‘રમાસુંદરી’ ના ગુપ્ત ગુજરે છે. રાક્ષસની ચમત્કારી માયા
કીશોરસિંહ રાક્ષસનાં હાર કરી “રમાસુંદરી” ને બચાવે છે.

પ્રવેશ ૨ ભો—અંદ્રપુરના રાજ માર્ગમાં વિરલટ પંડ્યા અને
ભગલો વાણોદ, હળમની હાયવોય.

પ્રવેશ ૩ ભો—ભગલાનું ઘર—ભગલો અને તેની સ્ત્રી—વણીવ-
આણીનું કારસા.

પ્રવેશ ૪ થો—અંદ્રપુરનો રાજ બગીચો—શાહેલીઓની વાતચીત
આ અને કીશોર આવે છે. ગરબો, વાઘનું આવવું, રમાસુંદરી ગ-
ભરાય છે, કીશોર વાઘને મારી કુંવરીને બચાવે છે, કીશોર રમાનો
પ્રેમ—શાહેલીઓની ચેષ્ટા.

પ્રવેશ ૫ ભો—અંદ્રપુરમહારાજ અંદ્રસિંહની પુત્રી સુમ થયા-
થી અકેશોશ, ભગલો હળમ વિરલટ પંડ્યાવિશે ભંભેરે છે.

પ્રવેશ ૬ થો...વિયોગી રમાસુંદરી, પાછળથી રાજ રાણી,
રમાસુંદરી મળવાથી રાજરાણીને આનંદ.

પ્રવેશ ૭ ભો—ભગલો હળમ વિરલટપંડ્યાને, રાજવિશેના
ખોટાખબર કહે છે.

પ્રવેશ ૮ ભો—અંદ્રપુરના પાદરમાં, મંદુપુરના અબીમાની રાજ
મંદુસિંહની છાવણી, અંદ્રસિંહ પાસે કન્યાની મંગણી પત્ર દ્વારા કરે છે.

પ્રવેશ ૯ મો—ક્રીશોરસિંહ રાજકચેરીમાં જાય છે.

પ્રવેશ ૧૦ મો—ચંદ્રપુરની કચેરી, ક્રીશોરસિંહને સૈન્યાધીપતે, મધુસિંહના પત્રનો તિરકાર, લગાઈતી તૈયારી, વિરભટ્ટ પંડ્યાનો અ-
શીરવાદ, તેનો અહલો, નાચ.

પ્રથમ અંક પૂરું

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—કબ્જુ કાકાનું ઘર, હા લોકો કબ્જુ કાકાને
હાળી જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—ભગત્તા હજીમને “ચીડી” મળવાથી આનંદ.

પ્રવેશ ૩ જો—લગાઈ ક્રીશોરસિંહ મધુસિંહને હરાવે છે.

પ્રવેશ ૪ થો—વિથોળી રમાચુંદરીના અક્રશોશ, દાસી માતી-
ની ધીરજ.

પ્રવેશ ૫ મો—મધુસિંહ પ્રતાપપુર ઉપર ચઢાઈ લઈ ગયો તે
થી ક્રીશોરસિંહ ચંદ્રસિંહની મદદ માગવા જાય છે, પાછળથી તેજ
સરતામાં કબ્જુ કાકા અને હા, હા લોકો ખીજી વાર હાળી જાય છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો—રાજા રાણીનો રમાચુંદરીના સગપણ વિશે વિ-
ચાર, રમા ક્રીશોર સિંહને ગાહે છે એવું જાણી રાજાનો રમો ઉપર
ગુસ્સો, ક્રીશોરસિંહનું આવડું, ભેદનું ભાગડું, પ્રતાપપુર રાજ્યની મદદ
જવા તૈયારી.

પ્રવેશ ૭ મો—ભગલો અને ખજાનચી, ભગલાનું નાક કપાય છે.

પ્રવેશ ૮ મો—રમા અને ક્રીશોર, ક્રીશોરસિંહ રમાચુંદરીની
સ્વત્તા લઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૯ મો—મધુસિંહ પ્રતાપપુર રાજ્યને પત્ર લખી લગાઈ આગે છે.

પ્રવેશ ૧૦ મો—પ્રતાપપુરની કચેરી, મધુસિંહનો પત્ર, પ્રતાપ-સિંહનો પુત્રવિયોગે શોક, લગાઈની તૈયારી.

દ્વિતીય અંક પૂર્ણ.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—રમાસુંદરી, દાસી સાથે યોગિનીના વેશમાં. કાશોરસિંહ પાછળ જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—કાશોરસિંહની લરકરી ક્વાયદ.

પ્રવેશ ૩ જો—કાશોરસિંહની છાવણીમાં યોગિની વેશમાં ર-માસુંદરીનું ગાયન કાશોરસિંહ રમાસુંદરીપર યોગિની જાણી મોહી પડે છે.

પ્રવેશ ૪ થો—મધુસિંહ અને પ્રતાપસિંહની લગાઈ, પ્રતાપ-સિંહ મેદ.

પ્રવેશ ૫ મો—મધુસિંહની છાવણીમાં મધુપાન, કાશોરસિંહ લરકર સહિત આવી સર્વને કેદ કરે છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો—પ્રતાપપુરના રસ્તામાં કાશોરસિંહ અને યોગિની, યોગિનીના ભેદનું પ્રદર્શન, પતી પ્રીયા ભેટે છે, અંકસિંહનું આવવું, સર્વ રાજકચેરીમાં જાય છે.

પ્રવેશ ૭ મો—રાજ્ય કચેરીમાં મધુસિંહનો ન્યાય, કાશોરસિંહ રાજ આશને, રમા અને કાશોરસિંહનો હસ્તમેળાપ સર્વને આનંદ.

ત્રિતીય અંક પૂર્ણ.

“ રમાસુંદરી ” નાટ્ય પ્રયોગનો ટુંકસાર સમાપ્ત.

રમાસુંદરી નાટ્ય પ્રયોગમાંના પાત્રો.

પ્રતાપસિંહ.પ્રતાપુરનો રાજા.
કીશોરસિંહ.તેનો પુત્ર.
ચંદ્રસિંહ,ચંદ્રપુરનો રાજા.
પ્રભાવતી.	—	...તેની રાણી.
રમાસુંદરી.તેની પુત્રી.
માલતી.તેની દાસી.
મધુસિંહ.મધુપુરનો રાજા.
અબ્દ્યસિંહ.તેનો પ્રધાન.
કૃષ્ણ કાકા.કંબુજ વાણીયા.
ભગસો.હજમ.
કેશર.તેની બી.
વિરભટ પંડ્યા.એકગરીબ આજ્ઞા.

અ શિવાય દાશ, દાસીઓ, વારાંગનાઓ, રાક્ષસ, યોગિની, લરક-રીઓ, વગેરે.

સ્થળ—જંગલ, ચંદ્રપુર, અને પ્રતાપપુર.

રમાસુંદરી નાટકના ગાયનો.

મુત્રધાર—

૧

નામું શીશ અખીલકાંશ, ભવતારણુ તું હુદરા;
તારણુદશ દારીકાંધિશ, રહાયકર વિશ્વંભરા. નામું

સ્મશરી સ્તુતિ કરું હું પ્રીતે, રહાય દયાળું રક્ષક રીતે;
દેવદયાળું નમુ હું નિત્યે, રક્ષા દયાળું કરને પિતે. નામું

૨

લંકાપુરીનો રાગ રાવણુ, બહુ બળીયો વખણાયો;
જગતજનુનીને હરીલાવી, કુટુંબ સહિત રોળાયો,
એણે બહુ ક્યો અભીમાન, નવધરી હૃદયમાં કાંઈશાન;

નથી—

૩

નવ કરો સુરગનો અભીમાન;
અભીમાનથી વળે ન કાંઈ, ખુએ અંતે જન. નવ

રાવણુ ક્યો અભીમાન, નવધરી કાંઈ શાન;
મયું ક્યાં તેનું અભીમાન, જ્યારે રણમાં પડ્યો નાશન. નવ

દુર્યોધન હેવાન, અભીમાની બુદ્ધ્યોભાન;
તજો તજો આયો અભીમાન, ધરો દયમાં હુદયાદાન. નવ

અકં પહેલો.

કીશોરશિંહ—

૪

કેવા મુજ નરસીખ છે ભગવાન,
નથી દોષિત હું નાદાન. કેવા

રાગ છોડી બહુ બહુ ભટક્યો, ભરજંગલ વેરાન;
વચીત ગતી કર્મ તણી કેવી, પ્રભુ છે બળવાન. કેવા

પીતા દાદ ન શાંભળે કાંઈ, થયું અનાય મંડાણ;
કટ પામી હાય જતા નથી, પાપીઆ આ પ્રાણ. રેવા૦

૫

રક્ષા કરો રે બાળકની શ્રીપતી;
હરી મારી શી ગતી. રક્ષા૦

વણ વાંકે તણ્યો પીતાએ, અવળી થઈ મતી;
નજરે નવ નિહાળ્યું કાંઈ, થયા અધ આંખો છતી. રક્ષા૦

સરણ છું હું બાળજતારો, દયા કરો શ્રીસ્તી પતી;
બળતા અચ્ચાં માંઝારી લિગાયા, તારી અહલ્યાસતી. રક્ષા૦

રાક્ષસ રમાસુંદરી— ૬

ઠહાલી કેવું સ્વરૂપ સુંદર છે;
ઠહાવા રૂપાણું મેશ જીવું છે.

છોડ પાપી, હવે છોડ પાપી. ઠહાલી૦

માનપ્યારી કહેવું માઈ, કરને મુજ શું પ્યાર;
તને નહિં તું માન માઈ, તો તો મારીશ ઠાર,

છોડ પાપી હવે છોડ પાપી. ઠહાલી૦

તું છો મારા પીતા જેવો, કરને મુજને મુક્ત;
માનપ્યારી, માનપ્યારી, છોડનારી મુક્ત,

છોડ પાપી હવે છોડ પાપી. ઠહાલી૦

ભગલો કેશર— ૭

ઠહાલી તું કેશર, જમવાનું આપ હું ખેંદા;

મારા રોયાનું માથુંમાં આ ખેશ હેંદા,

માવડી તું મારી કાં કરે છે ખેટો. ઠહાલી૦

ઠહાલી મારી પ્યારી મારી, કહેને આપું તુંજને;

આપ જમવાનું જીવજ બપ, આપ તારો એંદા. ઠહાલી૦

મારે તો જોઈએ શાડીયું ને શાદલા:

લાવું છું પ્યારી, લાવું છું પ્યારી.

ખીજ તો જોઈએ કાંખીયું ને કદલા;

તૈયાર છે પ્યારી, તૈયાર છે પ્યારી.

મારે

લાવે ને લાવેને પ્યારછ મારા;

આપો જમવાનું.

ચાલો ને પ્યારા.

મારે

રમાસુંદરી સાહેલીઓ— ૯ (ગરબો.)

ખીલી આજે વસંતની બહાર;

મણીમય ધારો બહારી કંઠેહાર,

જીવશાન્ત કરો ધારી હાર, જેથી રંગીલા લાગે;

લાલખીળી ઓડોશાડીશાર, ગાઓ સુંદીર રાગે,

લહે જોખનમાં, આવીને રંગમાં:

જીવન સુધારો જોરથી,

મોહીને મોહન સુંદીર મોહથી.

નાહીલે અહર સુધારસ જોરથી,

નીતીથી ચાલીને માલીને, બહારીને રાખે સ્વામી રંગમાં—ખાલી.

પ્યારી પ્રિતમ સંગમાં, પામે અધીક સુખ;

પતિવ્રત પકડે પ્રેમથી, તો નવ પામે દુઃખ.

પતિવ્રત પ્રેમથી પાળે જો નાર, મનમાન્યા સુખો મળે;

નિત્ય નિત્ય સ્વામીના દર્શનશાર, તન ન દુઃખોટળે રે.

પ્રિતમપ્યારી દેખીને હરખિત થાય,

હરનીશ આનંદમાં દીન વ્રાય;

જીવતમાં જીગલ જોડ વખણાય.

—પતિવ્રત—ખાલી.

રમા—ક્રીસાર—

૧૦

પ્યારા પ્યારીને આપી આનંદે આલીંગન,

પ્રિતીની રીતી દર્શાવો;

આનંદે ઉમંગે બાવથી બેટાને,

પ્યારીને ના તરસાવો.

પ્યારા

જેમ તમને આનંદ ન માય,

બેટવાને ચીત રહાય;

જીવન જોખન રસે ઝુલાવી,

પ્યારી નહીં ગભરાઓ.

પ્યારા

રમા—ક્રીસાર—

૧૧

પ્યારા પ્યારીને મલવા પધારજો,

પ્રેમની પરીક્ષા સાથે કરાવજો;

જોખન હીરાજડયું દાર મંગાવજો,

પ્યારા

બહેલા કંથ પધારજો, કરી પરીક્ષા પ્રેમ;

બહાલીના વિશારજો, પ્રેમ બુલું હું કેમ,

શાણી સુંદરી મુજ રનેહ ના વિશારજો.

પ્યારા

સાહેલીઓ—રમા—

૧૨

વાહ બહાદુર જેની છેવરી છોગાજો પરા થયો,

પેલો જમર ક્રીસાર તને મારી નયન આણ્યને ગયો;

હાલી ભુલી મરકરી કરો શું તમે,

જેની તારું ડહાપણ બાણ્યું અમે. વાહ—વાહરે—વાહ

ચંદ્રસિં—

૧૩

સ્વાયંભુ આશું કીધું, પુત્રી સુખ હરીસું લીધું.

૨૩૦

પત્ની પ્યારી ક્યાં છે મરેશ્વર

સોપી ઝળી અંતે હાથ દુઃખ લીધું.

સ્વાયંભુ

પુત્રી પ્રાણુની દાતા મીલાવો,

હરીહર કૃપા એ અમૃત પીધું.

સ્વાયંભુ

રમામુંદરી—

૧૪

પ્યારા પધારો, પ્યારા પધારો;

નવ સંતાપો, દર્શન આપો.

વિરહે બળધું, સોઠ પ્રજાળધું;

કાન્ત કીસોરના, મનમાં રમુંધું.

જ્ઞાલા મારાને, સીરપર ધરુંધું;

મહારા એ આવારો.

પ્યારા

અંદ્રસિંહ—

૧૫

કહોતો પુત્રી ભંડાર આપું, કહોતો એને રાજ રથાપું

ટેક

તુજને બચાવી દેત્યસપાટે, વળી ઉગાડી સિંદ જપાટે.

કટો

વિપતી સંહારી તુજને ઉગાડી, નોકરીએ નીમે, સર્વસ્વીકારી.

કાંદ

મધુસિંહ—

૧૬

નહીં નહીં મુજ સમાન કોઈ અબીમાન ધરે,

અબીમાન ધરે નહીં કોઈ અબીમાન ધરે;

અન્ય સઘળાઓ તો પડે છે, મુજ પાયખરે.

નહીં.

રાજ્ય સર્વે પૃથ્વીતણા છતીઆ અબીમાન ધરે,

હવે નહીં અન્ય કોઈ મુજપાસે અબીમાન કરે.

નહીં

જોપયે

૧૭

અબીમાન જન જે કરે,

ખુરે મોતે નિશ્ચે મરે;

મધુરાજ રહારાજનું, મનમાં ધરને ધીર.

અબીમાન તુજ તોડવા, આવશે મુરખધીર.

અબીમાન તુજ ભાંગસે, તોડશે એકજ તીરમ;
તુજ માથે થઈ બેસશે, ડોડસે તારું સરીર.
ભયંકર છે તે રાજવી, ભયંકર તેવું નામ;
તુજથકી તેતો વધે, કરે ભયંકર કામ.

કીશોરસિંહ—

૧૮

વહાલી પ્રિયાની મુર્તી, ક્યારે નજરે હું જાણું;
નજરે હું જાણું ક્યારે નયન નિહાળું.
રમાસુંદરીની મોહ ન માગ કંઠમાં ધરું,
કંઠમાં ક્યારે મુજ જીવન સુધારું.

દરબારીએ—

૧૯

મહારાજ અવિચળ તાજ તપે;
જગ માંહી શું જશ તમારો વધે,
તમ રાત્રીએ સર્વનો નાશ હજી
પ્રભુ ન્યાય બુદ્ધી તમમાં વસજી;

અંદાશિંહ—

૨૦

સ્વાયંભુ કર કૃપા;
સન્મતિદે પ્રભુસદા
રૂડી રીતે રાજ ચલાવું, ધર્મનીતીથી આ;
અધર્મને કુશંપજ કાપુ. ચાલુ નીતી સદા સ્વાયંભુ.

કીશોરસિંહ—

૨૧

રાજ કાંઈ ક્યો નથી ઉપકાર;
કામ માઈજ શાર. બળવ્યું મેં નિરવાર.
એમાં શાનો માનો ઉપકાર.
કુંવરી બચાવી સિંહ સ્પાટેથી;
એમાં ક્યો શો આકાર.

રાજ

ફરજ મારી મેં બળવિ દેત્યને મારીને દાર. રાજ.

મોઢું કાંઠ કધું નથી છં;

મોઢી શેવા કાંઠ શાર.

પુત્રીયારી તમે બચાવી, તેનો બદલો છે તૈયાર. રાજ.

મારાંગનાઓ.

૨૨

નાચો, નાચો નાચો, સાહેલીયાં;

નાચો શાહેલીયાં, શાહેલીયાં, શાહેલીયા નાચો.

રાજ આપાદ આપનો રહે સદા;

રહો આપ જોબનીયાં,

રહો જોબનીયાં જોબનીયાં, જોબનીયાં. નાચો.

જંદાવનમે રાસ રચ્યો હે;

પ્રદી કૃષ્ણ કૃષ્ણાં;

હય કૃષ્ણાં, કૃષ્ણાં, કૃષ્ણાં નાચો.

પહેલો અંક પૂર્ણ.

અંક બીજો.

કૃષ્ણકાંડા—

૨૩

વોય (૨) હગડગી ચાલીઆ;

અંગે અંગડિં આગ વેય.

દોડ (૩) દીકરાહેં વાલીઆ;

દાય વોય રે હગ હગી ચાલીઆ. વોય.

કળુંસતું માલ લઈ હમતો ચાલીઆ;

ડાઝ્યા પર ડાંક દઈ સાગ રાંહના વોલીઆ વોય.

સમલો—

૨૪

પૂર્ણ થઈ છે મારી આશ, જલદી જઈ બળવનચી પાસ;

લીલી આલણુની પાશ, દીલ ધરી મોટી આશ;

લીલી આલણુની પાશ, હવે તો લગલા નાશ.

પૂર્ણ

મહુશાહ—

૧૫

હું દોડું, હું દોડું હું દોડું આવાર, પ્રતાપને કરું દાર

કદી નવ છોડું જલ્દી દોડું. અમીમાન તોડું.

હું દોડું

પાછું યેર, કરું જોર, જલ્દી ઠેર, હું આવાર;

પ્રતાપને મારું માર

હું દોડું.

રમાસુંદરી—

૨૬

દશો ક્યાંમુજ પ્રાણુથી પ્યારે;

શાને યાચ્યા ધરી એક ન્યારા;

વિયોગે જુરે તમારી દારારે,

આવો આવો પ્રિતમ પ્રાણુપ્યારા.

દશો०

જ્ઞાલા પ્રેમના કરનાસરે,

ક્યાં શોધું મોહન મોરલીવારા.

દશો०

આવો પધારો પ્રાણુ ધારારે,

ગુણુ ગાઝી પ્યારા નિત્ય તમારા.

દશો०

રમાસુંદરી—

૨૭

મુજમાં પ્રીત ન આવે જરી,

જ્ઞાલો વિશારી ચાલ્યો વનવાસરે.

મુજ०

પ્યાર વિનાનાં મારાં મનડાં સુનારે,

પ્રેમ વિનાની પ્રેમ વાટરે.

મુજ०

કીશોર વિનાના તેમ મુજને સુનારે,

લાગે આ મંદીર વાટરે.

મુજ०

માલતી—

૨૮

જાલો બેની જાલો જાલો, ક્યો વર વરવાની મરણ;

અંતર પડદો ઝોલો ઝોલો, કરો આપુ પાસે અરજ. ઝોલો.

આપુ પાસે અરજ ઝોલો, શરમનો પડદો ઝોલો.

આપુ મધ્ય પુરણ કરશે, શરમમાં તે શું ડોલો. ઝોલો.

રમાસુંદરી

૨૯

મારે એ વર વરવો ખરે હાં,

કાન્ત કાશોરને નહી કરે હાં.

મારે.

કાશોર મારો, કાશોર પ્યારો.

કાશોર વિષુ અન્ય બધું ખરે હાં.

મારે.

જઈ તું કહે મમ માત તાતને,

કાશોર એ પર સરદારી ધરે હાં.

મારે.

કાશોર મુજ મનમાં બહુ બાવે,

એ પાસે અન્ય કોઈ તણ ચરે હાં.

મારે.

રમા માલતી—

૩૦

દિન દયાળ મુજ આધાર, થા તું સ્થાય મનેરે.

કષ્ટ નીવાર દે ભવપાર, મારું તારી કનેરે.

દિન.

વિનંતી ધાર કાશોર ભરથાર, દે મુજને તું શ્રી જોપાલ;

સતી શિયલના રખવાલ, કરગરું તારી કનેરે.

દિન.

ધિરજ ધાર બેન આવાર, રક્ષણ કરશે શ્રી મોરાર;

જગ રચનાર વિશ્વાધાર, વિનવ તેની કનેરે.

દિન.

કાશોરસિંહ

૩૧

એ દુષ્ટ દુસ્ત્રમન મદે ચડીને.

મારા પીતાને સપડાવે છે;

મદાંધ રાગ અભીમાનથી,

માથે ચડીને વાગે છે.

એ દુષ્ટ.

અભીમાની અગુસમળું મધુસિંહ નાદાન,

એવા બેદરકાર રાગનું તોડું હું ગુમાન;

મદદ મંગી રાગ પાશે તોડું એ મરતાન. એ દુષ્ટ

રમા-ચંદ્રસિંહ—

૩૨

આ તન અંદર માન્યો કીશોર બરથારજીરે,

કીશોર વિષુ આ જીવજ જીવ તાતજીરે;

બહાલા એ વિષુ મન મુંઝાએ માતજીરે.

આ તન

યશશું રમશું કીશોર સાથે, બાગમાં ફરશું એ સંગાથે;

મુજ મનમાં રમે પ્યારો હંશ.

આ તન

સુપ કર તું છોકરી ચંડાલ, બોલ રાણી શરમતો બાર;

એ બીખારીની શું મમ પુત્રી નારી.

આ તન

રમાચુંદરી-ચંદ્રસિંહ—

૩૩

નથી બીખારી (વા વા) રાજપુત્રી પ્રખ્યાત આગ્યો બોળવા,

છે બીખારી (ના ના) ત્યારે શું શાહુકાર આગ્યો બોળવા;

રાજપુત્ર છે પ્રખ્યાત, રહેર ગામતી વિખ્યાત,

ખાત્રી માટે પુછી તેને, તમેરે કરો તપાસ

હગમાં હગારો એ, લુચ્યામાં લુટારોએ, નિચમાં નહારો એ. છે બીખારી.

એ હગારા લુટારા શું પ્રીત બાંધી સાર,

તારો એ પ્રીતમ કદી નથી થઇ રહેનાર;

પ્રીતમ પદવીએ ચડ્યો તેથી શું થનાર.

છે બીખારી.

કીશોરસિંહ—

૩૪

કહું કર્મની કદાણી, બહુ દુઃખ આણી;

સુણને રાગજી વાત.

મુજપર વિતાણી, કહું છજી કદાણી;

વિતી જે મુજપર ધાન.

કહું

બર્તખંડ વિશે રાયજી, પ્રતાપસિંહ સુખ નામ;

તેદતણો હું પુત્ર છું, પ્રતાપપુર મુજ ગામ,
મુજ વાત બાણી, સ્નેહને આણી;

સાંભળો રાયજી વાત કહું

ગાય બેટા બંને વચ્ચે, ચડાઈ બિતરી રહેજ થઈ;

પીતાજી મુજ ગુરસે થયા મુજવાત સાંભળી નહીં કઈ;

ગુરસે થઈને પીતાજીએ, દેશવટા આપીઆ;

કોવાતુર થઈને નાંહા ત્યાંથી, જવડો આ પાપીઆ.

દાઢની વાંસી હૃદય ન આણી;

એ મમ કહાણી વિખ્યાત. કહું

ભગસો—સીપાઈ—

૩૫

વોય હાર મુવો, વોય હાર મુવો;

મુજ નાક બચાવો,

બસ ચુપ તું કર, બસ ચુપ તું કર.

ચાંદા નાક કપાવો,

ચીંધીમાં રાખજો લખ્યું દવે ફરીએ કેમ બય;

ખાંડો ખોદી પડ્યો, ખાંડો ખોદી પડ્યો.

દવે નહીં સતાવો

વોય.

ભગસો—

૩૬

વોય માર નાકજ કાપી બય

નાક વિશ્વ કહો કેમ રહેવાય.

તણ મણીકા આ શરીરમાં, નવટાંકડાંની શોભા.

એ ન હોય બે શરીરમાં, તો માણસના શા મોભા.

નાક પિત્તાના માણસનેતો, લોકો કહેશે નકરો,

કરે ચાલ બલે દહેરી જેવી, કરે ભલેને ચટકો. વોય.

રમાસુંદરી--

૩૭

પ્રિતમ વિયોગી પ્રમદા, મને નહિં સતાવોરે;
 નહિ સતાવોરે, પ્રિયતમ પ્યારા મને બચાવોરે. હાં હાં પ્રિયતમ,
 બહાલા વિયોગી છડેં દુઃખી, મારી વારે ધાઓરે,
 અલાગણી અનાથ તું. મારા પ્યારા બતાવોરે. હાં હાં પ્રિયતમ,
 દૂર દેશ પ્રીતમ ગયો, તણ પ્રેમનો પંથ,
 પ્રેમ શરીતા નવ તર્યો, ચાલ્યો કયાં મુજ કંથ.
 આ કામના કિપાતથી મને કોઈ બચાવોરે. હાં હાં. પ્રિયતમ.

રમા--કિશોર--

૩૮

અવનથ રસ રંગે ઝલાવો, પ્યારા દેવાના હાર છે;
 પ્રિતમથ પ્રેમ સંગે ઝલાવો, મારા પ્રાણવાર છે,
 પ્રિયાને પાળવી, શોકને ટાળવી, ચીન્તા ન ભાળવી.
 આ રતીપતી... .. શાણીસતી. અવનથ.
 (રશીલી આજે સવં તૈયારી છે.)
 (મારી પણ સાથેજ વારી છે.)

રસમંડી નવ રહેજે સાથે, મારી તું દીલદાર છે;
 પતી રાખુ માથે, રહુ પતી સાથે પ્રિતીતણી બાથે,
 આ... .. પ્યારા પતી... .. પ્રેમઅતી. અવનથ.
 (પ્યારી જનકેં છું છેલ્લા સલામ છે.)
 (જાઓ ત્યારે મારા પણ પ્રણામ છે.)

રીસ ન કરીએ મોહન વેલી, પ્યારી હૃદય હાર છે;
 પ્રેમતણી માળા, કંથે ધરું આળા, શાન્તી રાખ દારા,
 આ... .. અવનથ... .. જાઓ પ્રિયતમ. અવનથ.

ભગલો—કેશર—

૩૯

મેણા સીદને મારો પ્યારો મારો;
 નવ થાકી નકટાથી હવે ન્યારી,
 મેણા મારીને મારીશ મુજને.
 અરે ખમા છે, નકટા છે તુજને,
 વોય વોય માઈ નાક સીદને ગયું,
 હાય હાય એ તો ખાડામાં પડ્યું,
 નવ કરે... .. જીવ લેરે.

મેણા.

પ્રતાપશિંહ—

૪૦

હરિ હર પુત્ર ક્યાં પ્યારો. ગયો મારો.
 દીધો બહુ દંડ થયો ન્યારો પ્રિયબાળો.
 દુઃખી વન વગડામાં બાળો. થશે પ્યારો;
 વિશ્વંભર નવ કરું ન્યારો મળે બાળો.

હરિ.

પ્રતાપશિંહલશ્કરીઓ

૪૧

વિરો આવાર લઈ તલવાર;
 દુશ્મનોને કરો, પેલ પાર;
 મારીને માર, દુષ્ટોને સાર
 સુરા સરદારો, દેખાડો યમદાર.
 કરોને હાર, શત્રુને સાર;
 રક્ત પીએ તમારી તલવાર;
 અમ મસ્તકના સરદાર, છંછએ તાબેદાર

વિરો.

વિરો

બીજો અંક સંપૂર્ણ.

અંક ત્રીજો.

રમાસુદરી--

૪૨

ગઢિયું 'યારા પાસ, ગઢિયું 'યારા પાસ;

તથ ગઢિયું રાજ, 'યારાને કાજ.

સજીવો ગણના સાજ.

ગઢિં

નવ આવી દયા પ્રાણેશ, હું આવું યોગિની વેશ;

'યારાનો આજ મળવા કાજ, ગઢિં તથ રાજ. ગઢિં

કીરોર--લનેકર--

૪૩

વાળવુંવેર, કરીને ઝેર, અભીમાનીને કરવો ઠેર;

વર્તાવું કેર, ન કરી મ્હેર, અભીમાનીનું તોડું રહેર, વાળવું

સરવિર મારા સરદારો, મારી દુરમનને વિદારો;

મારી માર, કરી હાર, દુરમનને છોડો આ વાર. વાળવું

રમા-(યોગિની)--

૪૪

મનવા રમરને હરીહર, હૃદયમાં પ્રભુ લક્ષ્મીધર;

મનથી યાદકર ધૈર, અંતરમાં રાખ રાધીકા વર.

તુજશીરપર છે મોતનોકર, જગત જંગળ સદુ પરહર. મનવાં

હૃદય રામ સમર્પ કરી, તથ જગત જંગળ;

શોક ચીંતાને પરદરી, તાની લજ ગોપાળ;

ચીંતાતજીને લજ ધૈર, સમર્પ કરીલે શ્રીહરીહર. મનવાં

૪૫

મુરખ અભીમાની, માયામાં શીદ લપટાય છે,

ચેત ચેતને કામી, અભીમાનમાં ફટકાય છે. કેક

અભીમાન કર્યો રાવણે, લાવ્યો સીતા નાર;

રામચંદ્ર રણમાં ચડ્યા, રોગથી જુવાળા. મુરખ

અબ્બામાની હુયોંવને, સતીની હુંડી લાજ;

કુળ હાય તેનો થયો, બેઠા પાંડવો રાજ.

મુરખ૦

નેપથ્ય—

૪૬

ચેત ચેત મંદુરાજન, મંદુપાનમાં રહ્યો જસુમોહી;

અભ, સભ સચને, રણવિશે ચઢ રહેજ નહિં સુધ.

કીશોરશિંહ—

૪૭

પિંક મંડળ નીમકદરામ;

તું નજદ (૩) ખરો.

પિંક૦

કેદ પિતાને ક્યાં પાછ, અબ્બામાની ધરને રાછ;

સરદારો બાછ લગાવો થમને રાછ.

પિંક૦

રમાનૈપીય—

૪૮

સર્વ સ્થળ તું વશી રહ્યો, પુરુષ શ્રી સ્ફુરામ;

પ્રેમ સ્થળમાં તું વસ્યો, પ્રિતે આતમરામ,

પુરુષ પ્રેમના પાત્રથી, મુક્ત થયો તું આજ;

સાદસ કરી તુંજ પંખીડી, આણુ તળ્યા તું કાજ.

રમાડીશોર—

આડારે ન ઉભો અલળેલગ.

શીદને રોકા ઝિઆ વાટ.

આડા૦

મુકોને રસ્તો રાયછરે, ખારે જવું છે જરૂર;

સંધ્યા વખતતો વહી ગયો, રહ્યો છેલ્લારે દુર,

બાળા હું તો નથી કુર.

આડા૦

કુરતમ જેવા જેયા નહિરે, તણ વિશુ વાંકે બાળ;

તમ પાછળ જે મોહી રહી, થયો રાય તેનો કાળ.

આડા૦

રાગ વિચારે ચઢી ગયા શું હવે નવ કરો વિચાર;

પૂણી પાલાયા કર યોગિની, હાય તણ મેળો નાર.

આડા૦

પ્રાણુ રમા તું ક્યાં હશે, ક્યારે ભેજી તુજ સુખ;
 તજ તને કુર હું થયો ક્યારે ભાણું તુજ સુખ. આગળ
 ધિરજ ધર તું રાજવી, ધીર હૃદયમાં ધાર;
 પ્રાણુ પંખીડી તાહરી, મળશે તુજ આધાર,
 આજળી લે તુજ પ્રેમદા, બળથી લેતું જનાર;
 તારાપ્રાણુ નિહાળજે, આ રહી પ્રાણુધાર.

રમાભાસતી—

૪૬

આજે દેવાના દાર, મળશે આધાર; કું
 સ્વામી શત્રુજ્ઞા, પ્યારા પ્રેમાળ.
 તુજ પર છે પ્યાર, સખી અપાર;
 કીશોરની તું નાર, સુખ દેનાર.
 સખી આનંદ વિમળ આજરુઃ
 હું પણ રહીશ તમ રાજરુઃ
 (સખી તું પણ સાથે રહેશે કે)
 હા બાળ હા, નથી આનંદનો પાર—આજે.

સર્વ પાત્રો—

૫૦

રહે સુંદર મનહર સુખકર દુઃખહર ધન્ય ધન્ય દીન આ;
 તનના મનના પનના, શહુ ફરીત દુર થયા.
 ભયધારે ભારી કપરેકારી; ઇશ આવારી નાંખ્યા તેં ટાળી;
 લીધાં લગારી અમને ભલા રહે સુંદર.
 પાપ અમાપ અરે, કીરતાર આવાર નીવારી દીધાં;
 આળક પાળક ટાળક માલક ન્યારી લીલા તારી,
 દારી ગયા ભારી દાનવ દેવમુગરી સદા. રહે સુંદર.

સમાપ્ત.

રમાસુંદરીના અગાજિથી થયલા આહ્વાનોનાં નામો.

- ૧૦ પંડ્યા મંગલજી પદમશિ કચ્છ અંગર જેંગારજી લાયગેરીના લાયગેરીયન.
- ૧૦ ઠકર રામદાસ ભિવાનજી.
- ૧૦ પંડ્યા દેવસમ પ્રદમશિનેરીવ ગુ. ધ. પ્રામવેટ રકલના હેડ મારતર
- ૫ દવે કેશવજી જાદવજી.
- ૫ જ્ઞેશી રામદાસ કરસનદાસ.
- ૫ દવે ગવરીશંકર ભગવાનજી.
- ૫ પંડ્યા લાલજી કાનજી.
- ૫ શેઠ જીરામ બેલાબાઈ.
- ૨ રા. ઈંદરજી તારાચંદ પદમાબી.
- ૧ બિગાધ્યા વેજનાથ કેશવજી.
- ૧ શોની ભગવાનજી આગજી,

